

**«Επιτελώντας έμφυλες ταυτότητες, μια περφόμανς με αφορμή το
Ορλάντο της Βιρτζίνια Γουλφ»**

Πτυχιακή εργασία

Όνοματεπώνυμο: Αποστολία Καραμιχαλίδου

ΑΜ: 3819085

Τμήμα: Πολιτισμού και Δημιουργικών Μέσων και Βιομηχανιών

Επιβλέπων Καθηγητής: Μάριος Κομνηνός Νικηφόρος Χατζηπροκοπίου

Εισαγωγή

Η Βιρτζίνια Γουλφ το 1928 έγραψε το μυθιστόρημα *Ορλάντο* το οποίο ήταν αφιερωμένο στο μεγάλο της έρωτα την Vita Sackville – West. Η ιστορία διαρκεί τέσσερις αιώνες και ο κεντρικός χαρακτήρας δέχεται μια μεταμόρφωση από ένα αρσενικό σώμα σε ένα θυληκό. Μέσα από το μυθιστόρημα που έχει συγγράψει η Γουλφ προσπαθεί να προβληματίσει τους αναγνώστες στην επιτέλεση του φύλου. Με λίγα λόγια, γίνεται αναφορά το πώς η κοινωνία θέτει όρια, πώς είναι αναγκαίο να συμπεριφέρονται στο κοινωνικό σύνολο και πώς ο / η Ορλάντο με την πάροδο του χρόνου βρίσκεται αντιμέτωπος / η με τα στερεότυπα. Παρότι είχε πραγματοποιηθεί η μεταμόρφωση, παρατηρείται ότι ο χαρακτήρας της Ορλάντο μένει απαράλλαχτος μέσα από την αγάπη προς το γράψιμο και την ελευθερία έκφρασης. Με αυτόν τον τρόπο η Γουλφ αναδεικνύει ότι υπάρχει δυνατότητα άρσης των προκαθορισμένων στερεοτύπων από την ιδιαίτερη και μοναδική προσωπικότητα του καθενός. Μέσα από αυτόν τον θεωρητικό στοχασμό δημιουργείται από μεριάς μου ένα βίντεο περφομανς. Πιο συγκεκριμένα, η δημιουργία μιας δυαδικής έμφυλης ενδυμασίας η οποία ακολουθεί το προκατασκευασμένο τρόπο έκφρασης του κάθε φύλου μέσα σε μια κοινωνία με δυτικά πρότυπα συμπεριφοράς. Εκτός αυτού εφαρμόζω στο σώμα αυτήν την ανδρόγυνη μάσκα με τη οποία περιπλανήθηκα σε ένα κεντρικό σημείο της πόλης της Θεσσαλονίκης. Μέσα από την διαδικασία κατασκευής και δημιουργίας είχε δημιουργηθεί και ένα ερώτημα για το πως θα πλάθει μια βίντεοπερφομανς με αφορμή το συγγραφικό έργο της Βιρτζίνια Γουλφ και όσα έμφυλα ζητήματα ταυτότητας τοποθετούνται.

Η επιτέλεση της έμφυλης ταυτότητας στο μυθιστόρημα «Ορλάντο»

Το μυθιστόρημά μας πραγματεύεται τον τρόπο που τονίζεται η δυαδικότητα της έμφυλης ταυτότητας του Ορλάντο, ο οποίος μεταμορφώνεται από άντρας σε γυναίκα, και πώς τελικά ασκείται επίδραση στους τρόπους συμπεριφοράς και την εμφάνισή του ή της αναλόγως. Ο κύριος πρωταγωνιστής σε αυτούς τους αιώνες που διαδραματίζεται η ιστορία, εγκλιματίζεται σε διάφορους πολιτισμούς και καταστάσεις δείχνοντας περισσότερη έμφαση για το φύλο όταν έχει μεταμορφωθεί σε γυναίκα. Πώς προσδιορίζονται τα χαρακτηριστικά αυτού του έντονου δυισμού όσο αφορά την έμφυλη ταυτότητα;

Μια σπουδαία θεωρητικός του φεμινισμού, η Judith Butler, αναφέρεται στην κατασκευή που δέχονται οι έμφυλες ταυτότητες η οποία προσπαθεί να πετύχει μια μιμητική αντικατάρπηση του βιολογικού φύλου. Στο βιβλίο της *Αναταραχή Φύλου (1990)* βλέπουμε πώς το ίδιο το κοινωνικό σύστημα διαμορφώνει έμμεσα την σταθερότητα του έμφυλου δυισμού και την ταύτιση των χαρακτηριστικών με το βιολογικό φύλο. Τα σώματα γίνονται το μέσο για τον στόχο αυτόν μέσω της εγγραφής των πολιτισμικών νοημάτων που δέχονται αλλά και με την προσωπικότητα του καθενός να επηρεάζει τον τρόπο που υιοθετούνται και διαμορφώνονται. Σύμφωνα με την Butler, το κάθε σώμα έχει χαραγμένο μέσα του ιστορικά επαναλαμβανόμενες πράξεις οι οποίες δοκιμάστηκαν, άλλαξαν με την πάροδο του χρόνου και τα δεδομένα της κάθε εποχής και κάποιες από αυτές παρέμειναν αλλά και διαμορφώθηκαν. Εκτός αυτού, σημαντικό ρόλο παίζει και ο επικροτούμενος ανδροκρατικός λόγος μαζί με την ιστορικότητα του κάθε πολιτισμού στην διαμόρφωση του κοινωνικού συνόλου σχέσεων και στην δημιουργία των διακρίσεων, των περιορισμών και των οριοθετήσεων σχετικά με τις δυνατότητες και ελευθερίες του κάθε φύλου. Με άλλα λόγια, το κοινωνικό πλαίσιο ως ετεροκανονικό ρυθμίζει την πρότυπη συμπεριφορά του κάθε φύλου μέσα σε αυτό. Πιο συγκεκριμένα, πράξεις όπως σωματικές κινήσεις,

ενδυμασία, χειρονομίες ακόμη και ολόκληρη η κοσμοθεωρία του ατόμου, επηρεάζεται από την εικόνα που στοχεύει να διαμορφώσει σύμφωνα με όσες επιρροές έχει δεχτεί από παιδί και να γίνει αποδεκτός από τον κοινωνικό του περίγυρο.

Ο Ορλάντο στο βιβλίο αφού μεταμορφωθεί βιολογικά σε γυναίκα μετά από έναν λίθαργο ο οποίος διήρκησε μιας εβδομάδας, παρατηρούμε πως ο χαρακτήρας της παραμένει ο ίδιος, ενώ παράλληλα δέχεται από τα δυο διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα την ανάλογη αντιμετώπιση η οποία έπαιξε ρόλο στην εξωτερική της εμφάνιση. Αρχικά, πριν ακόμη γυρίσει στην γενέτειρα χώρα της και αντιμετωπίσει την βιολογικά γυναικεία αλλαγή της, βρέθηκε σε ένα διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον στις οροσειρές του Καυκάσου και συναναστράφηκε με τον τσιγγάνικο πληθυσμό που ζούσε εκεί. Πιο συγκεκριμένα, όπως αναφέρεται και στο βιβλίο, υπήρχε ισότιμη αντιμετώπιση στις δουλειές που έπρεπε να αναλάβουν άντρες και γυναίκες έτσι και η ενδυμασία δεν διέφερε τόσο όπως παρατηρούμε και στην περίπτωση της Ορλάντο. Αργότερα, αλλάζει η ενδυμασία της σε φουστάνι λόγω της μετάβασης της στον δυτικό κόσμο με τον κοινωνικό της ρόλο να αλλάζει σε άτομο υψηλής τάξης. Στην μια περίπτωση βλέπουμε τις ανάγκες των τσιγγάνων να βασίζονται στην επιβίωση, ενώ σαν άτομο ανώτερης τάξης η εξωτερική εμφάνιση έχει περισσότερο αντίκτυπο στον έξω κόσμο.

Στην σκηνή που βρίσκεται στο καράβι η Ορλάντο, συνειδητοποιεί την μεταμόρφωσή της και αρχίζει ένας πόλεμος στο εσωτερικό της κόσμο σχετικά με τους περιορισμούς που θα έπρεπε να θέσει στον εαυτό του. «Δεν γεννιέσαι γυναίκα, αλλά γίνεσαι»¹ έτσι και η Ορλάντο στην πατριαρχική και ετεροφυλική κοινωνία που είχε βρεθεί έπρεπε να επιτελέσει το γυναικείο φύλο σαν άτομο της καλής τάξης κομψά και με περιορισμό στην περιποίηση της εμφάνισής της. Ακόμη, ο εσωτερικός μονόλογος δείχνει τον αποκλεισμό της σε σχέση με τον παλιό της αρσενικό εαυτό και τις ασχολίες που είχε την ελευθερία να κάνει, οι οποίες ήταν σχετικές με την εξάσκηση της σωματικής δύναμης. Οι κοινωνικές προσδοκίες είναι διαφορετικές για κάθε φύλο αλλά όσον αφορά το αρσενικό δεν υπάρχουν τόσο περιορισμοί ως προς τις κινήσεις του διότι είναι ο κυρίαρχος του

11 Φράση – κλειδί από το βιβλίο «Το Δεύτερο Φύλο» της Simone De Beauvoir και η οποία χρησιμοποιήθηκε σε αρκετές φεμινιστικές θεωρίες ακόμη και στα βιβλία της Butler.

κοινωνικού παιχνιδιού. Αντιθέτως, βλέποντας το λεγόμενο πνεύμα της εποχής να εμφανίζεται αργότερα στο μυαλό της Ορλάντο με λεκτικές επιβολές και σχόλια ως προς τις σκέψεις της, παρατηρούμε ότι την προσανατολίζει αναλόγως. Πιο αναλυτικά, προσπαθεί να προσφέρει στην κοινωνία τις υπηρεσίες της ως θηλυκότητα κρατώντας την αγνότητα και την σεμνότητα και πραγματοποιώντας την αναπαραγωγή του είδους με τον γάμο. Τα επίθετα και η πράξη που αποδωθούν την ταυτότητα της Ορλάντο είναι στοχευμένα προς την επιτυχημένη συμπεριφορά του θηλυκού της σώματος για να μπορέσει να ταυτιστεί κατάλληλα με την βιολογική της φύση.

Η Γουλφ μέσα από τον μοντέρνο τρόπο γραφής που χρησιμοποιεί για να συγγράψει το μυθιστόρημα *Ορλάντο* συγχρόνως εξερευνάει και δημιουργεί την μεταβαλλόμενη διπολική ταυτότητα του κεντρικού χαρακτήρα όπως διακρίνει και ο Tracy Hangreaves με το *Androgyny in Modern Literature (2008)*. Ακόμη, στο λογοτεχνικό έργο κυριαρχεί η ροή της συνείδησης την οποία την χαρακτηρίζει η ειλικρίνεια και ο χλευασμός σχετικά με την περιγραφή της ταλαντευόμενης ταυτότητας του ήρωα. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται προσπάθεια από μέρους της να πραγματοποιηθεί η αποδόμηση των ξεχωριστών χαρακτηριστικών που δίνονται στις έμφυλες ταυτότητες μέσω της ετεροκανονιστικής επιθυμίας που κυριαρχεί στην κοινωνία. Ο τρόπος που πραγματοποιείται αυτό είναι με το αποτέλεσμα της μεταμόρφωσης του σε θηλυκότητα φέροντας έτσι έναν εσωτερικό πόλεμο με τα υπολείμματα του ανδρικού χαρακτήρα της ενώ παράλληλα συνεχίζει μέχρι το τέλος συνέχισε να κυριαρχεί η αδιευκρίνιστη ταυτότητα της ηρωίδας λόγω της εσωτερικής σύγχυσης για την πραγματική ταυτότητα της. Σημαντική σημείωση αποτελεί η πλουραλιστική διάσταση που δίνει η συγγραφέας στον / ην Ορλάντο με τις πολλαπλές ταυτότητες ως ανδρόγυνο και τον διαφορετικό προσανατολισμό που παίρνει η αναπαράστασή του ανά τις περιόδους που βίωσε ως όντοτητα.

Ακόμη σχετικά με το μυθιστόρημα και την επιτέλεση του φύλου παρατηρούμε ότι υπάρχουν διάφορες οπτικές που αφορούν εκείνη της συγγραφέως σχετικά με το δίπολο του αρσενικού και του θηλυκού. Αρχικά, σχετικά με αυτό το θέμα, το άρθρο *A Study of Gender Performativity in Virginia Woolf's Orlando: a Mocking Biography (2016)* αναφέρεται στην αμφισβήτηση που είχε η Γουλφ προς την δυαδικότητα καθώς θεωρούσε

πως κάθε έμφυλο ον διαθέτει χαρακτηριστικά και από το αντίθετο φύλο. Στο μυθιστόρημα *Ορλάντο* παρά την διαδοχική μεταμόρφωση, παρατηρείται ότι κουβαλάει στοιχεία και από τα δυο φύλα. Έπειτα, η Σηφάκη στο *Σπουδές Φύλου και Λογοτεχνία (2015)* θίγει το φεμινιστικό χαρακτήρα που εμμέσως υπάρχει στην αποδόμηση που δέχονται οι έμφυλες ταυτότητες ενώ παράλληλα την αρνητική χροιά που παρέχουν στην προσωπικότητα του ήρωα.

«Blue and Pink» , το τελικό πρότζεκτ και η ανάλυσή της δημιουργίας του

Με αφορμή το μυθιστόρημα της Βιρτζίνια Γουλφ κατασκευάστηκε μια περφόρμανς και έπειτα βίντεο στο οποίο μεταμορφώνομαι σε ένα ανδρόγυνο, παρουσιάζοντας την προετοιμασία μου για μια ακόμη καθημερινή ημέρα με δυο ξεχωριστές έμφυλες ταυτότητες αλλά την επιτέλεση τους. Αρχικά, δημιουργήθηκε μια σύνδεση μεταξύ του αντικείμενου μελέτης και του τελικού πρότζεκτ στην οποία γίνονται εμφανείς οι τρόποι επιτέλεσης της έμφυλης ταυτότητα ενός υποκειμένου που επιλέχτηκαν να θιχτούν. Η δημιουργία του βίντεου εμπεριέχει διάφορες ιεροτελεστίες της καθημερινότητας και στις οποίες αναδεικνύονται στοχευμένα στοιχεία για την δυαδικότητα του έμφυλου όντος που επιτελώ. Επιπλέον, μέσα από την βιντεοσκοπημένη αναπαράσταση υπάρχει η κατεύθυνση του μετέπειτα θεατή της που αφορά την αντίληψη για την ροή των πράξεων που επιτελούνται στο πρότζεκτ.

Η διαμόρφωση του σκελετού της περφόρμανς βασίστηκε στις εξωτερικές «μεταμφιέσεις» που έχει δημιουργήσει η Γουλφ για την κάθε έμφυλη ταυτότητα μέσω των κοινωνικών και πολιτισμικών επιρροών που έχει δεχτεί ο / η Ορλάντο. Αυτό το κομμάτι ανήκει στην έμφυλη ταυτότητα η οποία περιλαμβάνει επαναλαμβανόμενες πράξεις και χειρονομίες που επιτελούνται από τα άτομα ώστε να ανήκουν στο σύνολο και με αποτέλεσμα την δημιουργία της δυαδικότητας των φύλων. Ο/η Ορλάντο με την εξωτερική παρουσίαση που του δινόταν από την συγγραφέα που αναδεικνύει την τοποθέτηση του/της ως οντότητα στην κουλτούρα της βικτωριανής εποχής ενώ παράλληλα είχε αλλάξει και κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον στα μέσα της ιστορίας πιο συγκεκριμένα η αναχώρηση

του Ορλάντου στην Κωνσταντινούπολη και αργότερα η «συγκατοίκηση» της λαίδης Ορλάντο με τους τσιγγάνους στα περίχωρα της Προύσας. Έχοντας επηρεαστεί από την πολιτισμικά κατασκευασμένη εμφάνιση του κεντρικού χαρακτήρα, δημιουργήθηκε μια πρώτη εικόνα ενός ανδρόγυνου, τοποθετημένος στην σύγχρονη κοινωνία της πόλης της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα και με στοιχεία παρμένα από τις κατασκευασμένες προσωπικές εικόνες για την έμφυλη ταυτότητα. Πως θα μπορούσε να επιτελεστεί η διαδυκότητα των έμφυλων ταυτοτήτων στην Ελλάδα; Ειδικότερα σε μια μεγάλη πόλη σαν την Θεσσαλονίκη όπου υπάρχει ποικιλομορφία όσο αφορά τα χαρακτηριστικά και τις συμπεριφορές των έμφυλων ταυτοτήτων. «Το φύλο είναι πεδίο διαπραγμάτευσης αλλά και κριτήριο για την ανάλυση του πολιτισμού» αναφέρει ο Παπαταξιάρχης στο βιβλίο «Ταυτότητες και φύλο στην σύγχρονη Ελλάδα» με αφορμή την διαμόρφωση των έμφυλων ταυτοτήτων στις ελληνικές κοινότητες. Η διαφορά των χαρακτηριστικών που δίνονται στις ταυτότητες είναι αισθητή από τόπο σε τόπο λόγω των ιστορικών τελετουργιών που πραγματοποιούνται αν και στην Θεσσαλονίκη παρατηρείται μια διαφορετική δομή. Πιο συγκεκριμένα η εύκολη συναστροφή που πραγματοποιείται με την δυτική κουλτούρα λόγω την ανοιχτότητας από τον κόσμο της ως προς την παγκοσμιοποίηση της. Εκτός αυτού, σημαντικό ρόλο έπαιξε και ο εσωτερικός κόσμος της Ορλάντο μέσα από την μεταμόρφωση και οι προβληματισμοί που δημιουργήθηκαν σε εκείνη ως προς τις πολιτισμικές και κοινωνικές οριοθετήσεις που θέτει το φαλλοκεντρικό καθεστώς της δύναμης/γνώσης ενώ παράλληλα γίνονται από πλευράς της και προσπάθειες μύησης του γυναικείου ρόλου. Μέσα από αυτήν την διαδικασία, παρατηρείται πως η εσωτερική συνείδηση και ο χαρακτήρας του Ορλάντο παραμένουν απαράλλακτα ακόμη και στην βιολογικά γυναικεία μορφή του. Με άλλα λόγια, γίνεται αντιληπτό ότι η στερεοτυπική έμφυλη ταυτότητα έχει την δυνατότητα να παραμείνει ενεργή όσο ο κεντρικός χαρακτήρας την επιτελεί και της δίνει την ανάλογη ουσία με την καθημερινότητα του. Η προσέγγιση αυτού του στοιχείου της προσωπικότητας, το οποίο ανοίγεται στο μυθιστόρημα μέσω της εσωτερικής σύγκρουσης που δέχεται η Ορλάντο, γίνεται με την επιλογή της αυθόρμητης έκφρασης των σκέψεων σε σχέση με την επιτέλεση του ανδρόγυνου στο βίντεο. Επίσης, η επιλογή του ανδρόγυνου σαν την εμφανισιακή μάσκα πραγματοποιήθηκε με αφορμή την άποψη της Γούλφ για την φύση του ανθρώπου ο οποίος εμπεριέχει και το αρσενικό και το θηλυκό είδος. Τέλος σημαντικό να αναφερθεί ότι στο βίντεο – περφόρμανς δεν επιτελείται

οποιαδήποτε ανδρόγυνο αλλά η εσωτερικά μεταβαλλόμενη έμφυλη ταυτότητα του / της Ορλάντο.

Στην αρχή σηκώνομαι από έναν βαθύ ύπνο, τυλιγμένη με το πάπλωμα και κατευθύνομαι σε ένα αόριστο σημείο. Εμφανίζονται διάφορα αντικείμενα στο πέρασμά μου όπως γραβάτες, πιστολάκι για τα μαλλιά, το κραγιόν και η ζώνη που αντιστοιχούν στο κάθε χαρακτηριστικό εμφάνισης του κάθε φύλου. Μετά από λίγο, βρίσκω δυο σημειώματα σε δυο διαφορετικά σημεία, το πρώτο στην κρεμαστρά όπου βρίσκεται η βασική ενδυμασία μου και το δεύτερο στο κλειδί πρώτου ανοίξω την πόρτα. Έπειτα, εμφανίζομαι στο μπάνιο ώστε να ετοιμάσω την εμφάνιση των δυο έμφυλων πλευρών μου, με πρώτο πλάνο τα ρούχα να βρίσκονται «σκόρπια» σε όλο τον χώρο και αμέσως μετά την διαδικασία φορεσιάς τους μαζί με το βάψιμο του μισού προσώπου. Αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία φορέματος της έμφυλης μάσκας/ενδυμασίας που δίνω στο σώμα ετοιμάζομαι για μια μοναχική βόλτα. Πρώτου όμως βγω συναναστρέφομαι για λίγο με ένα συγγενικό πρόσωπο όπου γίνεται μονόλογος από μεριάς του περί ενδυμασίας. Η έμφαση όμως δίνεται στο πως φοράω τα παπούτσια μου. Συνεχίζουμε με την σκηνή να μεταφέρεται έξω και συγκεκριμένα στην θάλασσα της Θεσσαλονίκης, δείχνοντας ως αρχικό πλάνο την άφιξη με το αστικό της πόλης σαν μετάβαση από το σπίτι. Η διαδρομή γίνεται από την στάση του λεωφορείου στο πεζόδρομο που εκτείνεται παραλιακός με την κάμερα να με ακολουθεί σε κάθε βηματισμό. Στην βόλτα γίνονται διάφορα μικρά διαλείμματα όπως το κάθισμα με διαφορετικό τρόπο ή η ονειροπόληση στην άκρη του πεζόδρομου μέχρι που αποφασίζω να λήξω την μικρή σε διάρκεια βόλτα με το κάθισμα στο κοντινότερο παγκάκι. Αφού περάσει λίγη ώρα ανήσυχης περισυλλογής αλλάζει το τοπίο πίσω μου και μεταφέρομαι μπροστά από ένα δέντρο. Με αυτήν την αλλαγή, αλλάζουν και οι κινήσεις σε πιο αργές, σίγουρες και απαλές, νιώθοντας πως η προσαρμογή είναι πιο εύκολη μακριά από το θορυβώδες κοινωνικό περιβάλλον.

Μπαίνοντας στην διαδικασία επιτέλεσης του χαρακτήρα Ορλάντο πραγματοποιώ διάφορες «ιεροτελεστίες» της καθημερινότητας. Πρώτα από όλα, ο ύπνος από τον οποίο ξυπνάω μαζί και το περπάτημα με το πάπλωμα στο χώρο. Το πρώτο σαν μετάβαση όπως

παρατηρούμε στο μυθιστόρημα την ώρα της μεταμόρφωσης τον Ορλάντο να κοιμάται ενώ το άλλο είναι κάλυψη γι' αυτό που έρχεται στην συνέχεια. Στην διάρκεια της διαδρομής στο δωμάτιο τα αντικείμενα που συναντάω είναι στοχευμένα διότι είναι παρμένα από την εποχή την οποία βιώνουμε και χρησιμοποιούνται από το ανάλογο φύλο περισσότερο για να πετύχουν την εμφάνισή των έμφυλων ταυτοτήτων. Ακόμη, πρώτου βγω από το δωμάτιο βρίσκω δυο σημειώματα στα οποία αυτή η αόρατη δύναμη προσπαθεί να χειραγωγήσει και να δείξει τον δρόμο όπως γίνεται στο βιβλίο με το πνεύμα της εποχής που βάζει συνεχώς την Ορλάντο σε σκέψεις για τις κινήσεις και τις πράξεις της. Είναι παρμένα από το βιβλίο, την στιγμή που η Ορλάντο φωνάζει ένα από τους εαυτού της, παρουσιάζεται αρκετά το έμφυλο δίπολο με τα επίθετα που χαρακτηρίζουν τον / την Ορλάντο στην πορεία της ζωής του/της. Μεγάλη έμφαση δίνεται αργότερα στην εμφάνιση μου ως ανδρόγυνο για να τονιστεί η διαφορά των επιλογών εξωτερίκευσης της έμφυλης ταυτότητας. Η ενδυμασία μου περιέχει μια φούστα με την οποία θέλω να δείξω την φανταχτερή εμφάνιση που συνήθως επιλέγεται για να αναδείξει το γυναικείο σώμα, ένα διπλό μπλουζάκι με την μια πλευρά να έχει ένα αθλητικό κοντομάνικο με το οποίο λειτουργεί σαν μεταφορά για την δυναμικότητα που πρέπει να έχει το αρσενικό φύλο ενώ το άλλο είναι μέρος ενός φορέματος που δείχνει την σεμνότητα που πρέπει να δείχνει μια θηλυκότητα κάνοντας αντίθεση με την φούστα, τα ήδη φορεμένα ρούχα είναι επιλεγμένα ως μια παραπομπή στην ενδυμασία του Ορλάντο κυρίως από τις φωτογραφίες που υπάρχουν στο βιβλίο² και ως άτομο μιας ανώτερης τάξης μαζί με την γραβάτα που φοριέται στην συνέχεια η οποία συμβολίζει την σοβαρότητα και την αυτοσυγκράτηση ενώ το κόσμημα την ομορφιά που οφείλει να προσδώσει στο αντίθετο φύλο. Επίσης, στο μισό μέρος του προσώπου πρόσθεσα μακιγιάζ για να αναδείξω την σημαντικότητα που έχει η περιποίηση ακόμη στο γυναικείο πρόσωπο και η ανάδειξή του. Στην διάρκεια της ετοιμασίας ήθελα να αναδείξω, μέσω του μονολόγου, την ανησυχία που κυριαρχεί στον εσωτερικό κόσμο για την ταυτότητα φύλου μου και τα διαχρονικά και δοκιμασμένα χαρακτηριστικά που πρέπει να ακολουθεί ένα άτομο για να μην είναι ενάντια στην φύση του ανάλογου φύλου. Πραγματοποιείται η μετάβαση στον εξωτερικό χώρο και η διαδρομή στο παραλιακό και κεντρικό σημείο της πόλης της Θεσσαλονίκης με εμένα να δίνω έμφαση στις κινήσεις του σώματος. Ο τρόπος που περπατάω στο πεζόδρομο να γίνεται με εναλλαγή από κομπό και

2 Η εικονογράφηση που αναπαράγεται στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου προέρχονται από την πρώτη έκδοση του Ορλάντο και τις οποίες διάλεξε η ίδια η συγγραφέας μαζί με τις λεζάντες.

σφιγμένο σε πιο απαθές και ανάλαφρο, έπειτα το κάθισμα σε μια πέτρα να γίνεται το ίδιο, μετά από λίγο περπάτημα ξανά και μια κίνηση ελευθερίας από την θηλυκή πλευρά μόλις κοντεύω στην άκρη του του πεζόδρομου και ασυναίσθητα η αρσενική πλευρά δείχνει αρνητισμό με το τράβηγμα και ως μια μικρή σύγκρουση για την πρόπουσα συμπεριφορά που επιβάλλεται να υπάρχει στον εξωτερικό χώρο. Αφού καθίσω στο παγκάκι με πιάνει εσωτερική ανησυχία και οι διαφορετικές έμφυλες ταυτότητες το εξωτερικεύουν με διαφορετικό τρόπο με την θηλυκή να προσπαθεί διακριτικά να την αναδείξει ενώ η αρσενική να πραγματοποιεί το αντίθετο καθώς είναι περισσότερο αποδεκτός ο αυθορμητισμός λόγω της αποδοχής που του προσφέρει η κοινωνία. Τέλος, με το κλείσιμο των ματιών βρίσκομαι μπροστά από ένα δέντρο και αυτό πάλι εμπνευσμένο από την βαλανιδιά του / της Ορλάντο να συμβολίζει το προσωπικό και νοσταλγικό σημείο απόλυτης μοναξιάς μακριά από όλους έτσι και εγώ ίσως όχι τόσο μακριά από τον πολιτισμό αλλά λίγο πιο κοντά στην φύση θέλησα σαν ανδρόγυνο για λίγο να αφήσω ελεύθερο τον εαυτό μου μέσα στο πράσινο και αγκαλιά με τα φυτά ως μια στιγμή ηρεμίας από τον επιβλητικό κοινωνικό περιβάλλον.

Στην βιντεοσκόπηση του συμβάντος δημιουργούνται διάφορες οπτικές όπου στην μια ο θεατής γίνεται ένας αόρατος παρατηρητής που ακολουθεί τις κινήσεις του προσώπου ενώ σε άλλες στιγμές πραγματοποιείται εστίαση σε ορισμένα σημεία του σώματος. Πιο συγκεκριμένα έχουν χρησιμοποιηθεί αρκετών ειδών πλάνα όπως μεσαία πλάνα για να δειχτούν οι κινήσεις του ατόμου μαζί με το περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται όπως είναι οι σκηνές στο μπάνιο, την ώρα που κάθομαι στο παγκάκι και στο γρασίδι αλλά και την ώρα που βρίσκομαι κοντά στην θάλασσα. Ακόμη έχουμε γενικά αλλά και πολύ γενικά πλάνα κυριώς με την μεταφορά μου στον εξωτερικό χώρο για να γίνει εμφανής πως βρίσκομαι στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Επίσης υπάρχουν και κοντινά πλάνα στα οποία δείχνονται οι λεπτομέρειες όσο αφορά το σώμα και τα χαρακτηριστικά του προσώπου με συμβολικό χαρακτήρα όπως είναι την στιγμή που φοράω το δυαδικό πουκάμισο αλλά και τις κοντινές λήψεις διαφορών μερών του σώματός μου για να τονιστεί η δυαδικότητα της εμφανισής μου. Σημαντικό να σημειωθεί πως μέσα σε αυτό το σύμπλεγμα πλάνων υπάρχουν δυο υποκειμενικά πλάνα στα οποία τα μάτια του χαρακτήρα γίνεται το οπτικό πεδίο του θεατή.

Το πρώτο ακολουθεί την μετάβαση από το κρεβάτι στο οποίο ήμουν ένα «άμορφο» ον στην άλλη του δωματίου για να βρεθώ στο δωμάτιο της ετοιμασίας ενώ το δεύτερο πλάνο δείχνει το φόρεμα του παπουτσιού για την μετάβαση στον εξωτερικό χώρο. Με την επιλογή της τεκμηριωμένης περφόμανς δίνεται περισσότερη έμφαση στο κοινό που θα παρακολουθήσει το συμβάν αφότου πραγματοποιηθεί και βιντεοσκοπηθεί και στην καθοδήγηση της αντίληψής του μέσω της επιλογής συγκεκριμένων πλάνων από την επιτέλεση. Το μοντάζ που έγινε για την δημιουργία της βίντεο-περφόμανς ήταν ελάχιστο καθώς πραγματοποιήθηκαν συγκεκριμένες και στοχευμένες βιντεοσκοπήσεις πλάνων και από μεριάς μου επέλεξα να τα «συναρμολογήσω» με μια συγκεκριμένη χρονική σειρά. Η ακολουθία των πλάνων από την μια σκηνή στην άλλη είναι ομαλή καθώς έθεσα σαν στόχο την συνέχεια ροής των πλάνων όσο αφορά τον χώρο και τον χρόνο. Με άλλα λόγια, δεν υπάρχει διαφορά του αρχικού υλικού με το μονταρισμένο εκτός από ορισμένα σημεία που υπήρξαν περιττά για το βίντεο και αφαιρέθηκαν. Δεν υπήρξαν αλλαγές στο ηχητικό χαλί στοχεύοντας έτσι στην δημιουργία ενός οπτικοακουστικού υλικού που είναι πιο κοντά στην καθημερινότητα και περικλείεται από διάφορα ηχητικά ερεθίσματα σύμφωνα με το βιβλίο *The Performativity of Performance Documentation (2006)*. Εκτός αυτού το κύριο σημείο αναφοράς στην βίντεο περφομανς είναι η ανάδειξη της «διαμόρφωσης» του σώματος μέσα σε μια καθημερινή ρουτίνα η οποία είναι η μετάβαση από το ιδιωτικό χώρο στο δημόσιο για την πραγματοποίηση μιας βόλτας σε ένα κεντρικό σημείο. Βασικός στόχος αυτού ήταν η περισυλλογή και η σιωπηλή συνύπαρξη με τον έξω κόσμο. Έτσι παρατηρήθηκε ότι και οι περαστικοί συνέχιζαν την βόλτα τους σαν να μην πραγματοποιούνταν μπροστά τους μια επιτελεστική πράξη και δεν υπήρξαν εξωτερικές αντιδράσεις για να σχολιαστούν. Πολύ έντονη στιγμή από αυτές είναι την ώρα που ο κάμεραμαν αναφωνεί μπερδεμένος αν πρέπει να τραβήξει τα πόδια μου. Παρότι είχε αναφερθεί στο πως θα τραβούσε το σκηνικό μέσω αυτού θα μπορούσε να δείχνει το πόσο σημασία έχει το κάθε σημείο του σώματος ενός ατόμου και η εμφάνισή του στον γύρω περιβάλλον του. Ένας ακόμη άνθρωπος σχολιαστής υπήρξε η γιαγιά – συγκάτοικος μου η οποία παρότι έδειξε να παρατήρησε την δυαδική εμφάνιση μου και να προσαρμόστηκε στο οπτικό της πεδίο. Η προσαρμογή στην μεγάλη πόλη της Θεσσαλονίκης και στα διαφορετικά οπτικά ερεθίσματα διαμόρφωσε και την αποδοχή ως προς τα διαφορετικό μαζί με το αίσθημα οικειότητας που υπάρχει λόγω της συγγένειας μεταξύ μας. Μέσα από την διαδικασία αυτήν της δημιουργίας της βίντεο

περφόρμανς, των ελάχιστων αλληλεπιδράσεων, του στησίματος της κάμερας σε διάφορες οπτικές αλλά και του μονταρίσματος για το τελικό αποτέλεσμα παρατηρείται ότι υπάρχει μια σύγκριση για το αν είναι περφόρμανς. Αναφέρθηκε πως είναι μια τεκμηριωμένη περφόρμανς στην οποία δεν δίνεται τόση έμφαση στην ζωντανή παρακολούθηση και στις αντιδράσεις ή τα αποτελέσματα που θα εισέπραττε από τους θεατές. Αντιθέτως το γύρισμα των σκηνών μαζί με όσα συνεπάγονται ήταν μέρος της θέλοντας να επιτευχθεί η κεντρική ιδέα της βίντεο περφόρμανς.

Επίλογος

Καταλήγοντας, στο τέλος της δημιουργίας του βίντεο – περφόρμανς αποδεικνύεται πως υπήρξε μια συγκεκριμένη ακολουθία βημάτων ως προς την κατασκευή του από την ανάλυση του μυθιστορήματος στην δημιουργία και επιτέλεση ενός ανδρόγυνου με την τοποθέτηση του σώματος στον ιδιωτικό χώρο για το φόρεμα της έμφυλης μάσκας αλλά και την ύπαρξη του και στον εξωτερικό χώρο. Παράλληλα γινόταν η βιντεοσκοπήσή του από το ίδιο το πρόσωπο – περφόρμαν και έπειτα έγινε εμπλοκή ενός άλλου προσώπου για τα εξωτερικά πλάνα ώστε να δημιουργηθεί το τελικό οπτικοακουστικό έργο. Μέσω αυτήν της διαδικασίας δημιουργίας αναδεικνύεται και η αγανάκτηση του ατόμου που εσωτερικεύει τους προβληματισμούς της έμφυλης ταυτότητας που ορίζεται από το κοινωνικό σύνολο στο οποίο ανήκει. Παρότι υπάρχει εξέλιξη και ελευθερία όσον αφορά τον σύγχρονο κόσμο, υποσυνείδητα το κάθε άτομο έχει εγγεγραμμένη την εικόνα για το κάθε φύλο και τείνει στο δρόμο της προσπάθειας υιοθέτησης των χαρακτηριστικών με τον δικό του προσωπικό τρόπο.

Βιβλιογραφία

Μυθιστόρημα: Virginia Woolf, (1928), Ορλάντο, Μια Βιογραφία (μτφ Αργυρώ Μαντόγλου), Gutenberg

Butler Judith (2009), Αναταραχή Φύλου, Ο Φεμινισμός και η Ανατροπή της Ταυτότητας (μτφ Γιώργος Καραμπέλας). Αθηνά: Αλεξάνδρεια

Butler Judith (2006) Παραστασιακές επιτελέσεις και συγκρότηση του Φύλου: Δοκίμιο Πάνω στην Φαινομενολογία και τη Φεμινιστική Θεωρία (επιμ. Αθανασίου) Αθήνα: Νήσος

Tracy Hangreaves (2008), Androgyny in Modern Literature

Auslander, P. (2006), “The Performativity of Performance Documentation”, PAJ: A Journal of Performance and Art

Σηφάκη, Ευγενία-Μυρτώ, (2015), Φεμινισμός και μοντερνισμός: οι εμβληματικές Βιρτζίνια Γουλφ και Σιμόν ντε Μπωβουάρ

Ταυτότητα και Φύλο στην Σύγχρονη Ελλάδα (2006). επιμ. Παπαταξιάρχης Ευθύμιος, Παραδέλης Θεόδωρος

Ηλεκτρονική πηγή: <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/3928/1166.pdf>

Άρθρο: Moslehi M., Niazi N., (2016), A Study of Gender Performativity in Virginia Woolf's Orlando: a Mocking Biography

Video Performance' s Link: <https://youtu.be/ZvAb0KNc0xQ>